

Til:

Farsund kommune

post@farsund.kommune.no

Fra:

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Ref: 23/00156

Dato: 09.01.2026

**Innspill til høring – Forvaltningsplan for grågås og kanadagås i Farsund kommune
(2025–2030)**

NOAH – for dyrs rettigheter takker for muligheten til å komme med innspill til forvaltningsplan for grågås og kanadagås i Farsund kommune.

Innledende kommentarer

NOAH vil oppfordre kommunen til å ha et mer dyrevennlig fokus i forvaltningsplanen. Selv om tiltak som friområder og skremming beskrives, mener NOAH at planen i for stor grad baserer seg på bestandsreduserende og dødelige tiltak, og i for liten grad på dyrevelferdsmessig forsvarlige, forebyggende og ikke-dødelige løsninger, til tross for at slike tiltak både er dokumentert effektive og lovpålagt å vurdere.

Planen har et gjennomgående fokus på skyting, herunder tidlig jaktstart og skadefelling, uten at det i tilstrekkelig grad redegjøres for hvordan vilkårene i viltforskriften § 3-3 skal sikres oppfylt i praksis. Samtidig gis dyrevelferdsloven og hensynet til dyr i yngletid en underordnet rolle.

NOAH anerkjenner at bestanden av grågås har økt betydelig de siste tiårene, og at arten er tilpasningsdyktig i et landskap preget av intensivt jordbruk og menneskelig aktivitet. At en art er tallrik, kan imidlertid ikke i seg selv begrunne omfattende og økt bruk av dødelige tiltak. Kanadagås er på sin side en invasiv art, men dens økologiske effekt vurderes som liten i Norge.¹

¹ Artsdatabanken (2023). Vurdering av kanadagås *Branta canadensis*.
<https://lister.artsdatabanken.no/fremmedartslista/2023/2529>

Dyrevelferdsloven § 3 fastslår at dyr har egenverdi og skal beskyttes mot unødige påkjenninger og belastninger. Etter NOAHs vurdering er dette hensynet ikke tilstrekkelig integrert i forvaltningsplanens overordnede prioriteringer, som i stor grad baserer seg på økt jakt- og fellingsaktivitet.

1. Konsekvenser ved tidlig jaktstart

NOAH er særlig bekymret for at forvaltningsplanen legger opp til videreføring av tidlig jaktstart, i en periode der mange gjess fortsatt har unger som ikke er flygedyktige og der voksne fugler er i eller nylig ferdig med myting. Dersom de voksne fuglenes vingefjær ikke er fullt utviklet etter fjørfellingen kan man risikere å drive fuglene på tidlig trekk før alle er i kondisjon til trekket.

Data fra Lista fuglestasjon viser, som forvaltningsplanen også beskriver, at tidligere jaktstart har sammenfalt med et markant tidligere høsttrekk. Dette indikerer at jaktpress er en medvirkende årsak til forskyvning i trekkmonster, med økt belastning på fuglene.² Sammenfall av jakt- og trekkperiode gjør dessuten at man ikke kan kontrollere om man skyter lokale gjess eller trekkende fugler fra andre områder.

Tidlig jakt i hekkeperioden innebærer et unntak fra det generelle fredningsprinsippet i norsk viltforvaltning, der jakt som hovedregel er avgrenset til perioder utenfor reproduksjonstiden. Det er fastsatt i viltloven § 9 annet ledd at det ikke bør fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art. Ifølge forarbeidene Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) er bakgrunnen for dette at felling i denne perioden kan innebære unødig lidelse for viltet, ved at ungene mister foreldrene i en tid de er fullstendig avhengige av dem for å overleve. Det er understreket at det bare unntaksvis kan bli tale om å unnta arter fra yngletidsfredningen. Unntak fra fredningsprinsippet må ikke gjøres til alminnelig praksis. Videre følger det av naturmangfoldloven § 15 at unødig skade og lidelse på viltlevende dyr skal unngås. Dette hensynet står særlig sterkt i hekke- og yngletiden, når dyr er mer sårbare for forstyrrelser.

Tidlig jakt innebærer også en høy risiko for at fugleunger hensettes i hjelpeløs tilstand. Etter dyrevelferdsloven § 14 bokstav b er det forbudt å hensette dyr i en slik situasjon. Felling av foreldre dyr i denne perioden innebærer en reell risiko for at unger blir etterlatt uten omsorg, med påfølgende lidelse og død.

² Lista fuglestasjon – Grågåsa trekker tidligere.
<https://www.lista-fuglestasjon.no/default.asp?pxside=news&pxnewsid=350>

2. Skadefelling – manglende vilkårsoppfyllelse og lav effekt

Skadefelling er etter regelverket (Viltforskriften § 3-3) ment å være et siste virkemiddel, og kan ikke benyttes som et bestandsregulerende tiltak.³ NOAH mener forvaltningsplanen i begrenset grad konkretiserer hvordan vilkårene i viltforskriften § 3-3 skal sikres oppfylt, særlig når det gjelder at skadeforebyggende tiltak er forsøkt i rimelig utstrekning, at uttaket rettes mot faktisk skadegjørende individer, og at tiltaket er egnet til å stanse eller vesentlig begrense skaden.

Forskning viser at skadefelling har kortvarig og begrenset effekt, og at nye individer raskt fyller tomrommet, særlig i trekksoner. En studie fra Universitetet i Innlandet viser ingen signifikant forskjell i effekt mellom skadefelling og jaging/skremmetiltak.⁴

3. Mangelfull prioritering av ikke-dødelige, forebyggende tiltak

Dyrevelferdsloven § 3 sier at dyr har egenverdi og skal beskyttes mot unødige påkjenninger og belastninger. Etter NOAHs vurdering tilsier dette at ikke-dødelige og forebyggende tiltak må gis reell prioritet der slike tiltak er tilgjengelige og dokumentert effektive.

Forvaltningsplanen legger til grunn at utvidet og tidlig jakt skal redusere behovet for skadefelling, men har ingen tydelig plan for iverksettelse av ikke-dødelige tiltak. Etter NOAHs syn er dette i strid med prinsippet om yngletidsfredning og at unntak fra dette må praktiseres snevert. Planen omtaler flere ikke-dødelige tiltak, men disse gis ikke reell prioritet i praksis, og fremstår i stor grad som supplement til dødelige virkemidler snarere enn som hovedtiltak.

Friområder

Forskning fra NINA viser at etablering av friområder for grågås er et av de mest effektive tiltakene for å redusere skader på dyrket mark, særlig når det kombineres med skremming.⁵ Uten nok og reelt fungerende friområder kan det etter NOAHs syn ikke anses tilstrekkelig dokumentert at forebyggende tiltak er uttømt.

³ Uttalelse fra Sivilombudet 5.12.2024 (2024/3486). Fellingstillatelser – beslutningsgrunnlag og ansvar for sakens opplysning. Tilgjengelig fra: <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/fellingstillatelser-beslutningsgrunnlag-og-ansvar-for-sakens-opplysning/>

⁴ Andersen, G (2017). Interaksjon mellom gjess og landbruk i Vestfold; skadefelling eller jaging for å redusere beiteskader?

⁵ Follestad, A. & Hauge, K.-O. Faggrunnlag for lokal forvaltningsplan for grågås i Stavanger kommune. NINA Rapport 2592. Norsk institutt for naturforskning.

Friområder fungerer best når gjess får beite uforstyrret over tid, og når tiltaket kombineres med aktiv skremming fra dyrket mark.⁶ Gjess er villige til å beite på gress av lavere kvalitet dersom de får være i fred, og vil i stor grad holde seg til slike områder når alternativet er gjentatt forstyrrelse. Friområder bidrar dermed til redusert stress og belastning for fuglene, redusert skadeomfang på sårbare jordbruksarealer, større forutsigbarhet for både bønder og forvaltning, og mindre behov for jakt og skadefelling.

Forvaltningsplanen løfter opprettelse av friområder som et prioritert tiltak, noe NOAH vurderer som positivt. Samtidig er tiltaket svakt konkretisert, og planen gir få føringer for hvordan friområder faktisk skal etableres, sikres mot forstyrrelse og fungere som reelle, attraktive beiteområder for grågås og kanadagås.

Gjerder

Planen omtaler gjerder svært overfladisk, til tross for at dette er et effektivt tiltak for å hindre gjess med unger i å trekke inn på dyrket mark. Bruk av gjerder er et veldokumentert og målrettet tiltak for å hindre gjess i å ta seg inn på dyrket mark, særlig i perioder der gjess med unger trekker mellom vann og beiteområder. Slike tiltak hindrer fysisk tilgang uten å påføre dyr stress, skade eller død. De er særlig effektive i hekke- og myteperioden, når gjess har redusert fluktmulighet, og kan redusere behovet for både jakt og skadefelling i sårbare perioder.

Det finnes i dag flere praktiske og kostnadseffektive løsninger, herunder midlertidige elektriske trådgjerder og lave nettinggjerder, som kan tas i bruk på utsatte arealer. Planen vurderer ikke hvor tiltaket er særlig egnet, hvordan det kan tilrettelegges eller om det skal være et krav før skadefelling tillates. NOAH mener at der gjess gjentatte ganger gjør skade på de samme arealene, bør gjerder være et prioritert og systematisk førstevalg.

Skremmetiltak og ny teknologi

Moderne skremmetiltak, som laser, droner og mobile lydsystemer, har vist seg effektive når de brukes systematisk og profesjonelt, og reduserer både skadeomfang og belastning på dyrene. Denne typen «styring» av gjessene er etter NOAHs syn langt mer i tråd med dyrevelferdslovens krav enn tiltak som baserer seg på jakt og felling. Dette perspektivet burde vært tillagt langt større vekt.

⁶ Follestad, A. NINA. Skadefelling av gjess – for å skremme dem vekk eller redusere bestanden? Foredrag, Flå 5. april 2019.

Erfaring og forskning viser at skremmetiltak alene ofte har kortvarig effekt, men at effekten øker betydelig når skremming kombineres med etablerte friområder.⁷ En slik tilnærming innebærer at gjess konsekvent skremmes bort fra utsatte jordbruksarealer, samtidig som de tilbys ro og forutsigbarhet i definerte områder der de ikke forstyrres.

Om skadeskyting ved fuglejakt

NOAH er videre svært bekymret for risikoen for skadeskyting ved jakt på grågås og kanadagås. Skadeskyting er et velkjent dyrevelferdsproblem ved fuglejakt. Fagrapporter fra Veterinærmedisinsk Oppdragssenter (VESO) viser at opptil halvparten av fugler kan bli skadeskutt under jakt, og at en betydelig andel bærer hagl i kroppen fra tidligere treff. Rådet for dyreetikk har uttrykt særlig bekymring for risikoen ved jakt med hagle, der skadde fugler ofte ikke gjenfinnes.^{8,9} Den dokumenterte risikoen for skadeskyting ved fuglejakt innebærer en betydelig belastning for dyrene, og må vurderes opp mot dyrevelferdsloven § 3, som stiller krav om at dyr skal beskyttes mot unødige påkjenninger og belastninger

4. Eggplukking og eggpunktering

Eggplukking og eggpunktering omtales som «lite inngripende», men NOAH minner om at også slike tiltak er inngrep i reproduksjon og må vurderes nøye opp mot dyrevelferd, føre-var-prinsippet og nødvendighet. Tiltaket bør kun brukes der det foreligger dokumentert behov. Det bør være underlagt streng kontroll og rapportering, og aldri erstatte forebyggende, ikke-inngripende tiltak.

5. NOAHs krav til endringer i planen

NOAH ber om at forvaltningsplanen revideres slik at:

- tidlig jaktstart avvikles av hensyn til yngletid og dyrevelferd
- gjerder og friområder defineres som **prioriterte hovedtiltak**
- det stilles krav om dokumentert bruk av slike tiltak før skadefelling tillates
- kommunen aktivt legger til rette for veiledning, iverksetting, koordinering og evaluering av ikke-dødelige tiltak
- jakt og felling kun benyttes som siste utvei etter at forebyggende løsninger er uttømt.

⁷ Follestad, A. & Hauge, K.-O. Faggrunnlag for lokal forvaltningsplan for grågås i Stavanger kommune. NINA Rapport 2592. Norsk institutt for naturforskning.

⁸ Mejdell, C (2004). Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos villlevende dyr. VESO-rapport, Veterinærmedisinsk Oppdragssenter, Oslo.

⁹ Rådet for dyreetikk (2007). Uttalelse om jakt og viltforvaltning.

Konklusjon

NOAH mener at foreliggende forvaltningsplan ikke i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til dyrevelferd, yngletidsfredning og lovverkets intensjon. Planen fremstår i praksis som et verktøy for bestandsreduksjon, snarere enn skadeforebygging. Samlet sett mener NOAH at forvaltningsplanen i utilstrekkelig grad ivaretar kravene i dyrevelferdsloven, særlig §§ 3 og 14, som pålegger forvaltningen å beskytte dyr mot unødige belastninger og å unngå at dyr henses i hjelpeløs tilstand.

Vi ber kommunen legge avgjørende vekt på prinsippet om yngletidsfredning og prinsippet om at dødelige tiltak iverksettes kun etter at ikke-dødelige tiltak er uttømt, i samsvar med dyrevelferdsloven, naturmangfoldloven, viltloven og viltforskriften, og sikre at viltlevende dyr gis det vern lovverket er ment å gi.

Med hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Hannah Sofie Aanonsen (veterinær)